

armen vol tatoeages. 'Frankie, heb jij nog wat prenten liggen op het bureau? Kan ik weer een paar dagen zitten. Ik slaap nou noodgedwongen in een portiek.' De verslavingskliniek heeft hem eruit gegooid. Met jou kunnen we niks, hadden ze gezegd. 'Heb je weer zitten zuipen zeker,' zegt Witkamp. 'Geef mij nou maar een eurootje, dan ben je mijn vriend.'

Witkamp haalt twee euro uit zijn broekzak en belooft een goed woordje te doen bij het Leger des Heils. 'Een gevalletje draaideur,' zegt hij. Soms lukt het na veel gesoebat om de man onder dak te krijgen. 'Omdat hij blijft drinken als een dijker en zich aan geen afspraak houdt, staat hij binnen de kortste keren weer buiten. Gaat hij bedelen in de hoop dat wij hem oppakken.' Sinds een paar maanden wordt de buurt ook geteisterd door een Poolse zwerver met een kwade dronk. 'Die heeft geen papieren, geen uitkering, niks. Geen opvanginstelling wil hem hebben. Het enige wat wij kunnen doen is bekeuringen stapelen, zodat we hem weer een tijdje kunnen insluiten.'

Blijven monitoren

Het is een divers gezelschap van verslaafden, demente bejaarden en mensen met zware psychiatrische stoornissen, dat Witkamp in de gaten houdt. Er zitten etters tussen, die elke week de banden van de auto van hun burens lek prikken. Psychoten die midden in de nacht met een stok tegen het plafond beuken om boze geesten te verdrijven. Maar ook teruggetrokken, bang mensen: schapen in de leeuwenkuil van Charlois, waar drugsdealers, huisjesmelkers en andere louche figuren altijd op zoek zijn naar een makkelijke prooi.

In elke straat heeft Witkamp wel een adresje waar hij van tijd tot tijd langsgaat. Om brandjes te blussen en burens te sussen, maar ook om overlast voor te zijn. 'We hebben het redelijk onder controle, maar dat lukt alleen als we blijven monitoren.' Dat betekent meer dan optreden bij incidenten, zegt hij. 'Je moet psychiatrische patiënten continu aandacht geven. Contact houden, ook als het goed gaat. Anders raak je het vertrouwen kwijt.'

Op de stoep voor een benedenwoninkje zit een Afrikaanse vrouw te roken. Ze licht op als ze Witkamp ziet. 'He mi papa!' Een jaar geleden is haar dochter vermoord. 'Mijn hoofd barst van verdriet, papa.' De cocaïne heeft ze afgezworen. 'Alleen een blow, als ik het niet meer hou.'

'Gek word je van die verslaafde asociale die dat

mens in huis haalt,' zegt de eigenaar van de tapijtzaak op de hoek, terwijl hij koffie voor Witkamp inschenkt. Tegenwoordig mikt hij wat eieren door haar raam, als de muziek 's nachts weer eens loeihard staat. 'Dat wil nog wel eens helpen.' Voor een vrouwtje om de hoek, dat niet helemaal honderd was, regelde hij een tapijtje. Zijn vrouw wordt er woest om, maar hij heeft met die stumpers te doen. 'Een maand later stak ze zichzelf in brand. Snap jij dat nou, Frank? Het wemelt hier van de hulpverleners. Waarom had niemand in de gaten dat het misging?'

Hij ziet steeds meer verslaafden en psychiatrische patiënten in de buurt. 'Stop ze maar in Charlois, dan kunnen ze weinig onheil aanrichten. Maar je kunt toch niet iedere gek een woonwijk ingooien?' Met zieke mensen die onder toezicht staan, heeft hij geen probleem. 'Maar er zitten ook een hoop treiterkoppen tussen, die de hulpverlening om hun vingers winden en intussen het bloed onder je nagels vandaan halen.' Een paar straten verderop woont een vrouw die zich aan niemand iets gelegen laat liggen. Ze heeft een dozijn katten en een paar honden, die ze zelden uitlaat. 'De pis druipst soms van de trap,' vertelt Witkamp. Hij is al een jaar bezig de vrouw psychiatrisch te laten beoordelen. 'Dat weet ze steeds te voorkomen. Als ze hoort dat we met een psychiater komen, is ze opeens poeslief en zorgt dat haar huis blinkend schoon is. Komen we onaangekondigd, dan roept ze dat ze haar keel doorsnijdt als we niet ophoepelen.' Natuurlijk, zo'n vrouw heeft ook recht op een plek in de samenleving. Maar leg het maar eens uit aan de burens, die soms huilend van onmacht aan de lijn hangen. Witkamp verbaast zich vaak over de tolerantie van omwonenden. 'De meesten trekken pas aan de bel als de boel is geëscaleerd. En Antillianen klagen nooit, die laat het totaal onverschillig wat hun burens uitvreten.'

Zelfmanagement

Per jaar pakt de Rotterdamse politie 1200 tot 1300 mensen op, die zo verward zijn dat ze een gevaar voor zichzelf of hun omgeving zijn. Daarnaast spelen bij een op de vijf incidenten waarvoor de Rotterdamse politie wordt ingeschakeld, psychiatrische aandoeningen, verslaving of psychosociale problemen een rol. 'We zijn daar minimaal twintig procent van onze tijd mee bezig,' zegt Henk van Dijk van de politie Rotterdam-Rijnmond. Hij coördineert de aanpak van verwarde overlastgevers.

Van Dijk is bezorgd over de bezuinigingen op de geestelijke gezondheidszorg. De grote ggz-instellingen in de stad waarschuwen voor een toename van het aantal patiënten dat zich niet

meer laat behandelen, omdat ze vanaf dit jaar een eigen bijdrage van tweehonderd euro moeten betalen. En wat zullen de gevolgen zijn van het akkoord dat demissionair minister Schippers afgelopen juni sloot met ggz-instellingen, zorgverzekeraars en patiëntenvertegenwoordigers? Ze spraken af dat het aantal bedden in psychiatrische instellingen de komende zeven jaar met eenderde wordt verminderd. Patiënten worden vaker aan huis begeleid en voor hetzelfde geld moeten meer mensen worden behandeld. Zo moeten de explosief stijgende zorgkosten worden ingedamd.

Brancheorganisatie GGZ Nederland en patiëntenvertegenwoordigers zijn blij met het akkoord. Het biedt de kans meer aan te sluiten bij de wens van patiënten, die het liefst in hun eigen huis in een gewone buurt wonen. Zij moeten volgens de nieuwe afspraken leren voor zichzelf te zorgen. Als dat nodig is kunnen ze hulp van burens, familie en vrienden of ambulante zorg inroepen. Zelfmanagement, eigen regie. Van Dijk: 'Thuis behandelen heeft voordelen, maar wij weten ook dat het ons heel veel werk bezorgt.'

Sinds politie en ggz tien jaar geleden besloten lastige psychiatrische klanten niet meer naar elkaar door te schuiven, is er veel verbeterd, vindt Van Dijk. 'Maar het blijft een kwetsbaar bouwwerk, dat alleen functioneert als de hulpverlening op peil blijft. De politie is er natuurlijk niet om de gaten in de zorg te dichten.'

'Dacht je dat ze hier in Charlois tweehonderd euro gaan betalen voor een paar gesprekken bij de psychiater of de psycholoog?' zegt Frank Witkamp. Ook al betalen sommige ggz-instellingen die verplichte eigen bijdrage voor mensen met een bijstandsuitkering, hij ziet dat bewoners nog huiveriger zijn om hulp te zoeken.

Van de week had hij er weer een: zo depressief worden worden. 'Jij zou opknappen als je eens met een goede psycholoog kon praten,' had Witkamp gezegd. 'Man wat denk je nou, ik heb geen rooie cent,' kreeg hij te horen. Witkamp: 'Dat wordt doorsudderden, tot het zo erg is dat de crisisdienst erbij moet komen. Uiteindelijk ben je dan toch veel duurder uit?'

Bedden opdoeken in psychiatrische inrichtingen, ook zoiets. 'Die bedden zitten toch vol? Waar moeten die mensen allemaal naartoe? In de wijk wonen kan, zolang ze maar extra begeleiding krijgen. Heeft de bemoeizorg daar dan

'Je kunt toch niet iedere gek een woonwijk ingooien?'

genoeg mensen voor?' Witkamp hoort alleen maar over bezuinigingen. Op de thuiszorg willen ze ook al korten. En het maatschappelijk werk in Charlois is nu aanbesteed aan een organisatie die goedkoper werkt. Witkamp: 'Ze willen meer vrijwilligers en familie inzetten om psychiatrische patiënten te ondersteunen. De psychiatrische patiënten die ik ken, willen meestal niks van hun familie weten. En hoe denken ze mensen te vinden, die dat vrijwillig willen doen en dat dan ook volhouden?'

Laat je de mensen aan hun lot over, dan weet hij precies wat er gebeurt: dan gaan ze vervuilen of overlast geven. 'Staan de burens weer bij ons op

Witkamp en collega Yvonne bezoeken een Kaapverdise vrouw met problemen

de stoep. Wat moeten we tegen die mensen zeggen? Dat de politiek heeft bedacht dat iedereen in een wijk moet kunnen wonen?'

Nooit nee zeggen

Psychiater Aram van Reijssen, manager zorg van de Rotterdamse ggz-instelling Parnassia Bavo Groep, moet er niet aan denken dat de politie zich weer gaat beperken tot het bestrijden van de meest extreme overlast. 'Door de goede samenwerking met de politie komen verwarde mensen eerder bij ons in beeld. We krijgen ook vaker meldingen over mensen die eenzaam en verwaarloosd achter hun voordeur leven en die we vroeger niet bereikten.'

'Vroeger zat ik regelmatig een halve dag bij een knalpsychotische patiënt op de bank, te wachten tot de psychiater kwam,' vertelt Witkamp. Door een tekort aan crisisopvangplaatsen werden verwarde mensen regelmatig tien, twaalf uur in een politiecel opgesloten. 'Soms liep het volledig uit de hand.' Nu kan hij altijd een beroep doen op een van de sociaal-psychiatrische verpleegkundigen die door Parnassia Bavo zijn vrijgemaakt om de politie te assisteren. Nooit nee zeggen tegen elkaar, dat is volgens sociaal-psychiatrisch verpleegkundige Guno Spalburg het geheim van de samenwerking. 'Wij komen altijd als we door de politie worden opgeroepen. Andersom gaat de politie met ons mee, als we ons onveilig voelen bij een huisbezoek.'

In gevaarlijke crisissituaties kan de politie verwarde personen direct naar Delta Psychiatrisch Centrum in Poortugaal brengen. Iedereen wordt psychiatrisch onderzocht en er is altijd een bed vrij. 'Wij bekijken binnen een half uur of een crisisopname noodzakelijk is,' vertelt psychiater Aad Hagendijk van de afdeling acute opnames. In het begin was hij benauwd: zou de politie geen gevaarlijke criminelen op hun dak sturen? Maar de politie blijkt een goede verwijzer: tweederde van de mensen die ze binnenbrengt, moet acuut worden opgenomen. Borderliners worden meestal weer naar huis gestuurd, om daar behandeld te worden. Hagendijk: 'Die worden vaak alleen maar slechter van een opname. Ze blijven zich verzetten of proberen zichzelf te verwonden. Daar hebben we te veel vreselijke voorbeelden van gezien, tot gebroken neuzen aan toe.' Lastig voor de politie: die wil zo snel mogelijk van moeilijke klanten af. 'Maar een opname moet wel zin hebben.'

Drugspychose

Het is dinsdagochtend. Op de acute opnameafdeling van Delta zitten twee mannen die afgelopen weekend door de Rotterdamse politie zijn afgeleverd. Een Pool had zich midden in een supermarkt afgetrokken. Hij sloeg er op los toen hij werd aangesproken. De ander, een zwakbe-